

2010. – 678 с.

6. Маркова О. В. Виховання здорового способу життя учнів старшого підліткового віку з ослабленим здоров'ям: дис.... канд. пед. наук: 13.00.07 / Маркова Олена Віталіївна. – Кіровоград, 2011. – 292 с.

7. Мойсеюк В. П. Сучасні підходи до вивчення феномену культури здоров'я. – Тернопіль: Богдан, 2012. – 125с.

8. Національна доктрина розвитку освіти. Указ Президента України 17 квітня 2002 року № 347/2002. // Освіта України. – № 33. – 23 квіт. 2002. – С. 4–6.

9. Сичов С. Формування у школярів і студентів потреби фізичного вдосконалення / С. Сичов // Фізичне виховання в школі. – 2001. – № 4. – С. 22–31.

10. Скумин В. А. Культура здоровья – фундаментальная наука о человеке. – Новочеркасск: ТЕРОС, 1995. – 132 с.

11. Сущенко Л. П. Здоровий спосіб життя людини як об'єкт соціального пізнання: дис. ... канд. філософ. наук: 09.00.03 / Людмила Петрівна Сущенко; Запорізький держ. ун-т. – Запоріжжя, 1997. – 185 с.

REFERENCES

1. Amosov, N. M. (1979). *Rozdumy pro zdorovia. 2-e vyd.* [Health Reflections]. Moscow.

2. Burlakova, T. L. (2010). *Pedahohichni aspekty formuvannia kultury zdorovia u molodshykh shkoliariv.* [Pedagogical Aspects of Health Culture Formation in Junior Students]. Lugansk.

3. Hladoshchuk, O. H. (2008). *Pedahohichni umovy vdoskonalennia kultury zmitsnennia zdorovia studentiv v systemi fizychnoho vykhovannia u vyshchomu navchalnomu zakladi.* [Pedagogical conditions for improving the culture of strengthening the students health in the physical education system in higher educational institutions]. Kyiv.

4. Horashchuk, V. P. (2003). *Formyrovanye kulturu zdorovia shkolnykov (teoryia y praktyka).* [Shaping the health culture of schoolchildren (theory and practice)]. Luhansk.

5. Yvyna, A. A. (2010). *Kultura // Fylosofyia: Entsyklopedycheskyi slovar.* [Culture // Philosophy: Encyclopedic Dictionary]. Moscow.

6. Markova, O. V. (2011). *Vykhovannia*

zdorovoho sposobu zhyttia uchniv starshoho pidlitkovoho viku z oslablenym zdoroviam. [Healthy way Education of student's life of senior adolescents with weakened health]. Kirovohrad.

7. Moiseiuk, V. P. (2012). *Suchasni pidkhody do vyvchennia fenomenu kultury zdorovia.* [Modern study approaches of health culture phenomenon]. Ternopil.

8. *Natsionalna doktryna rozvytku osvity. Ukaz Prezidenta Ukrainy 17 kvitnia 2002 roku № 347/2002.* [National Doctrine of Education Development. Decree of the President of Ukraine dated April 17, 2002 No. 347/2002]. Kyiv.

9. Sychov, S. (2001). *Formuvannia u shkoliariv i studentiv potreby fizychnoho vdoskonalennia.* [Formation of schoolchildren and students' needs for physical perfection]. Kyiv.

10. Skumyn, V. A. (1995). *Kultura zdorovia – fundamentalnaia nauka o cheloveke.* [The culture of health is the fundamental science of man]. Novocheerkassk.

11. Sushchenko, L. P. (1997). *Zdorovyi sposib zhyttia liudyny yak obiekt sotsialnoho piznannia.* [Healthy way of life for a person as an object of social cognition]. Zaporizhzhia.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ГАЛІМСЬКА Інна Іванівна – кандидат педагогічних наук, старший викладач, доцент кафедри фізичної і психофізіологічної підготовки Льотної академії Національного авіаційного університету.

Наукові інтереси: фізична і психофізіологічна підготовка майбутніх фахівців до професійної діяльності.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

GALIMSKAYA Inna Ivanivna – Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Lecturer, Associate Professor of the Department of Physical and Psychophysiological Training of the Flight Academy of the National Aviation University.

Circle of research interests: physical and psychophysiological preparation of future specialists for the advent of professional activity.

Рецензент – д. п. н. професор Шандрюк С. І.
Стаття надійшла до редакції 22. 09. 2018 р.

УДК 37.013.42 : 613.96

ЗАХАРОВА Оксана Віталіївна – кандидат педагогічних наук, старший викладач, старший викладач кафедри фізичного виховання Донецького національного медичного університету
e-mail:sanusiazakharova@gmail.com

ДЕФІНІЦІЯ «ЗДОРОВ'Я» У ПЕДАГОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ: БАГАТОЗНАЧНІСТЬ НАУКОВИХ ПІДХОДІВ ДО ЗМІСТУ І СКЛАДНИКІВ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Спроби дати визначення поняття «здоров'я» мають глибокі

історичні корені, проте залишаються актуальними і для сучасної науки. В останні десятиріччя питання здоров'я, його

формування і збереження постало особливо гостро як в теоретичному аспекті, так і з точки зору практики.

Кінець ХХ – початок ХХІ століття ознаменувалися тим, що проблеми здоров'я населення вийшли за рамки однієї держави, і учені світу поставили їх в ряд першочергових, що відносяться до кола глобальних проблем людства. Планетарний масштаб проблеми дав поштовх для пошуку нових шляхів в рішенні проблем збереження здоров'я ученим різних галузей – медикам, педагогам, психологам, філософам і так далі. Здоров'я розглядається ними як індивідуальна і громадська цінність, як система, яка постійно розвивається і міняється: впродовж життя людини, зі зміною історичних епох, соціального ладу, різних економічних і екологічних умов. Причому варто відмітити, що низьке фінансування медичної галузі не є засадничим чинником погіршення здоров'я, оскільки на збереження здоров'я нації впливають: медичне обслуговування – 10-15%, екологічний стан довкілля – 25%, спадковість – на 15-20%, спосіб життя – на 50-55%. Очевидний факт: якщо сама людина не докладатиме зусиль для формування і збереження власного здоров'я, позитивного результату не буде.

На виховання здорового способу життя молодій людині величезний вплив здійснюють умови навчання, проживання, соціальні умови, екологічний стан довкілля і тому подібне. Враховуючи важливість усвідомлення особою необхідності збереження і позитивного відношення до власного здоров'я, формування знань і навичок здорового способу життя, на наш погляд, актуальне впровадження превентивної освіти в навчальних закладах, в тому числі і вищих.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам сутності поняття здоров'я та формування здорового способу життя приділяли увагу дослідники різних наук – педагогіки, соціальної педагогіки, медицини, психології: Г. Абрамова, О. Вакуленко, О. Дубогай, С. Лапаєнко, В. Оржеховська, С. Свириденко, Л. Сущенко, І. Васильєва, Т. Башкирева, Т. Большова, Л. Горяна, С. Кириленко, В. Колесов, Л. Колпін, А. Мишина, В. Мягих, Г. Нікіфоров, Е. Приступа, Т. Сергеев та інші. Проблематику складових здоров'я розглянуто в роботах В. Ананьєва, Г. Абрамової, А. Бобро, С. Нікіфорова.

Мета статті – дослідження дефініції «здоров'я», її складових і чинників, що впливають на здоров'я людини.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проблематиці здоров'я, здорового способу життя приділяється велика увага українськими і зарубіжними ученими.

Безперечний інтерес для нас мають дослідження, що розглядають феномен здоров'я під різними точками зору. Про актуальність цього питання свідчать численні теоретичні і експериментальні дослідження. Так, питання взаємозв'язку душі і тіла розглядали у своїх працях П. Д. Юркевич, К. Д. Ушинський, Г. Г. Ващенко; взаємовідносини людини і природи, принцип природовідповідності вивчали вчені В. І. Вернадський, В. О. Сухомлинський, В. П. Зинченко, І. Д. Бех, А. В. Ахутін, В. Р. Ільченко, Л. І. Новікова, Н. Л. Селиванова, В. А. Караковський і інші. Різні аспекти психологічних підходів до формування і збереження здоров'я стали предметом досліджень психологів Ж. В. Піаже, З. Ш. Фрейда, О. М. Леонт'єва, Л. С. Виготського, Д. Б. Ельконіна, С. В. Костюка і інших. Велике значення для осмислення питань збереження здоров'я молоді в позанавчальній роботі мають наукові дослідження О. В. Жабокрицької, С. В. Кириленко, С. А. Свириденко. Продовжив почате К. Д. Ушинським вивчення теми фізичного виховання підлітків А. В. На-півлях. Т. Г. Шаповалова досліджувала питання валеологічного виховання в установах еколого-натуралістичного профілю; тему педагогіки співпраці розвивали у своїх наукових дослідженнях К. Р. Роджерс, Э. Л. Берн, М. А. Монтесорі, Ш. О. Амонашвілі, Г. К. Селевко, Н. К. Тихомирова, В. Ф. Шаталов. Питання культури здоров'я вивчали В. П. Горашук, Г. Л. Кривошеєва, В. А. Скумин, Ю. Б. Мірошник, С. Ю. Лебедченко, С. В. Кириленко, Ю. В. Драгнев. У контексті нашого дослідження вагомий внесок в дослідження здорового способу життя засобами превентивного виховання внесли вчені В. С. Пономаренко, А. І. Леонт'єв, Т. В. Воронцова, Л. М. Шипицина, К. Г. Гуревич, Л. С. Шпилень, Н. А. Гусєва, В. Н. Ірхин, І. В. Ірхина.

Незважаючи на таке велике поле дослідження питань здоров'я, учені не прийшли до загальної думки відносно єдиного визначення терміну «здоров'я». Різноманітність трактувань цієї дефініції свідчить про складність і багатогранність цього явища. Під різними точками зору проблеми здоров'я вивчали такі учені, як М. М. Амосов, Г. П. Апанасенко, Л. О. Попова, Р. Г. Оганов, В. А. Єременко, А. Г. Щедрина та інші.

Вклад біологів, медиків у вивчення проблеми здоров'я дуже великий, але для нашого дослідження пріоритетними є педагогічні підходи до цієї категорії, зокрема, з точки зору позитивної філософії, саногенного

мислення, задоволеності життям, досягнутими цілями, здатністю любити, займатися творчістю і самовираженням, а у результаті – бути щасливим.

Розглядаючи здоров'я саме в цьому контексті, а саме як формування ціннісного підходу молоді до власного здоров'я, зосередили свої наукові дослідження В. М. Беленов, В. П. Горашук, І. А. Стівбун.

Дуже важливою для нашого дослідження є точка зору професора Федій О. А. про вплив на виховання здорової особи засобів естетотерапії. Автором розроблені сучасні педагогічні технології подолання кризових станів у молоді через творче самовираження [6].

Виховання здорового способу життя – процес трудомісткий і дуже тривалий. Дуже важливо, починаючи з дитячого віку, продовжувати його не лише в дошкільних установах, загальноосвітній школі, але і у вищих навчальних закладах. Учені В. Н. Ірхин, І. В. Ірхина вказують на важливість формування здоров'я у студентів університету [4].

Для нашого дослідження важливо визначити складові дефініції «здоров'я» і чинники, що впливають на здоров'я людини. Ключові чинники визначив Марк Лалонд: спосіб життя, довкілля, біологія людини і медичні послуги.

На початку ХХІ століття Українським інститутом соціальних досліджень були виділені такі складові здоров'я; соматичне – стан здоров'я тіла людини, обумовлений генетично; – фізичне – розвиток і зростання організму залежно від адаптації, особливостей будови тіла і фізіологічних процесів; – психічне – внутрішній психічний стан, забезпечений душевним комфортом, адекватною поведінкою і реакцією на роздратування, біологічними і соціальними потребами; – моральне – мотиваційна сфера діяльності людини, обумовлена системою цінностей, установок і поведінки, яка залежить від дотримання загальнолюдських цінностей, таких як любов до ближнього, добро, емпатія і так далі [3].

Важливим для нашого дослідження є розгляд багатогранності поняття «здоров'я» у формулюванні учених. Нам імпонують підходи А. А. Яременко, О. Л. Трещевої, Т. Е. Бойченко, С. В. Василенко і багатьох інших, які видозмінили складові феномену «здоров'я», об'єднавши соматичне і фізичне здоров'я в сферу фізичного, складові морального компонента внесли в духовну сферу, психологічну ж залишили без змін і додали соціальний компонент в дефініцію «здоров'я»: – фізичне здоров'я визначається генетичною спадщиною, анатомічною

будовою тіла, функціонуванням фізіологічних процесів організму, рівнем фізичного розвитку особистості; – психічне здоров'я залежить від функціонування нервової системи, емоційного стану, розвитку чутливої сфери, потреб, установок і цілей, характеру, темпераменту, реакції на стреси і проблеми; – духовне здоров'я пов'язане з такими складовими: релігією, етикою, мораллю, мистецтвом, наукою, освітою, самооцінкою, ідеалами, світоглядом; – соціальне здоров'я залежить від умов життя в сім'ї, побуту, безпеки, рівня добробуту, соціального статусу, економічного, політичного, соціального стану в країні і тому подібне [2].

Аналіз науково-практичних матеріалів О. М. Балакіревої, О. В. Вакулєнко, М. Ю. Варбана, О. А. Ганюкова дозволив виділити поняття передумов здоров'я: – наявність миру, який включає не лише відсутність військових дій з боку держави, але і мирне співіснування в сім'ї, общині, в робочому колективі; – наявність даху над головою (наявність місця проживання, а також стабільність в його обслуговуванні і змісті); – соціальна рівність припускає рівні стосунки з органами влади, силовими структурами, судовими установами, особовий розвиток незалежно від расової, релігійної, вікової або гендерної приналежності; – рівень освіти впливає на стан здоров'я: чим він вищий, тим краще показники здоров'я населення, причому, мається на увазі не лише загальне оволодіння інформацією, але і навчання навичкам здорового способу життя, виховання цінностей здорового способу життя; – правильна їжа, яка покращує стан здоров'я і уповільнює процес старіння, включає якісні продукти харчування і питну воду, наявність необхідної кількості вітамінів, мікроелементів, харчових добавок і тому подібне; – матеріальний достаток, який дозволяє задовольняти потреби людини для нормального існування в суспільстві, користуватися товарами і послугами, необхідними для здорового способу життя; – стабільна екологічна система, яка забезпечується не лише збереженням, але і відновленням екологічного балансу планети; – збереження постійності ресурсів, що передбачає продумане господарювання в усіх сферах: від фінансових ресурсів окремої особи до ресурсів країни, причому чим більше їх буде, тим більше буде у людини потенційних можливостей для збереження здоров'я [2].

У вищевикладених поняттях слід відзначити важливість розгляду питань з точки зору інтегрованого підходу до терміну «здоров'я». Ми розділяємо ці погляди, проте якнайповнішою, на наш погляд, являється холистична модель здоров'я. Термін «холоїзм» (від грецького holos – ціле) «ґрунтується не на

деталізації, а на цілісному уявленні про організм людини, в якій все взаємозв'язано і взаємообумовлено. Характер проявів цілого відзначається новими якостями, які зовсім не властиві окремим частинам (елементам), але є такими, які виникають внаслідок взаємодії певної системи зв'язків» [5, с. 67].

Холістичне уявлення про здоров'я (за Р. І. Айзманом) розглядає єднання духовно-психічної і матеріально-тілесної складових, відмічаючи при цьому значну роль особи у збереженні здоров'я. Автор вказує на тісний взаємозв'язок соматичної, психічної, духовної, соціальної і екологічної складових здоров'я [1].

Виходячи з трактування холістичної моделі, учасники міжнародного проекту «Молодь за здоров'я» визначають: «Здоров'я, з одного боку, – це ідеальний стан організму, до якого індивід повинен прагнути з перших днів свого свідомого життя, а з іншого – одна з найважливіших характеристик якості життя, ресурс, який визначає можливість індивіда вирішувати повсякденні проблеми життя, задовольняти свої потреби у вдосконаленні свого фізичного, психічного і соціального благополуччя» [3].

Відмічаючи велике значення усіх точок зору вчених, ми сформулювали власне визначення терміну «здоров'я»: «Здоров'я – багатовимірна форма характеристики стану благополуччя індивідуума, обумовлена гармонійним взаємозв'язком оптимального функціонування фізичної, психічної, емоційної, духовної, соціальної сфер, що робить життя людини щасливим». Ми вважаємо, що обмежувати термін «здоров'я» станом, властивістю або процесом недостатньо для визначення важливості усіх чинників. Тому ми визначили це поняття терміном «форма», що є гармонійною єдністю внутрішніх і зовнішніх процесів, що впливають на здоров'я людини, створюють його благополуччя. Розділяючи холістичний підхід до поняття «здоров'я», ми розглядаємо здоров'я як стан у взаємозв'язку з функціонуванням усіх його складових. Ключовим для здоров'я сучасної людини, на наш погляд, являється результат цього взаємозв'язку – стан щастя, внутрішньої гармонії, повноти буття людини.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розробок. Дефініція «здоров'я» викликає величезний інтерес у науковому світі, має різні трактування і постійно доповнюється. Одні учені акцентують увагу на здоров'ї як на стані, інші – як на властивості, треті – як на процесі, а четверті вважають оптимальним інтегрований підхід. На наш погляд, дуже важливий інтегрований підхід до вивчення цього поняття, що відбиває сучасні тенденції його розвитку і розуміння, тому ми

розглянули холістичне уявлення про здоров'я і його складові.

До чинників, впливаючих на здоров'я людини, відносяться: спосіб життя, довкілля, біологія людини і медичні послуги. За останні десятиліття перелік чинників був істотно розширений і доповнений поняттями миру, наявності даху над головою, соціальної рівності, рівня освіти, прибутку, збереження постійності ресурсів.

Грунтуючись на численних наукових дослідженнях, багатогранності і важливості терміну «здоров'я», ми сформулювали власне визначення цієї дефініції.

Отримані результати аналізу різних психолого-педагогічних підходів до поняття «здоров'я» і його складових будуть використані нами для побудови моделі здоров'язберігаючого виховання у вищій школі.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Айзман Р. И. Физиологические основы здоровья / Р. И. Айзман, А. Я. Тернер. – Новосибирск: ЛАДА, 2001. – 524 с.
2. Формування здорового способу життя молоді: проблеми і перспективи / О. Балакірева, О. Вакуленко, О. Яременко та ін. – Київ: Український ін-т соціальних досліджень, 2000. – 231 с.
3. Вплив засобів масової інформації та інших джерел на формування здорового способу життя дітей та молоді: Електронний ресурс. – Київ, 2001. – Режим доступу: <http://uanew.narod.ru/maniu.htm>.
4. Ирхин В. Н. Опыт реализации программы «Здоровьесбережение» в университете / В. Н. Ирхин, И. В. Ирхина; БелГУ // Физическая культура: воспитание, образование, тренировка. – 2010. – № 5. – С. 50–52.
5. Міхеєнко О. І. Холістичний підхід до оцінки рівня здоров'я організму людини // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2012. – № 1(19). – С. 36–45.
6. Федій О. А. Естетотерапія як фактор формування саногенного мислення педагога // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2010. – № 1(3). – С. 453–462.

REFERENCES

1. Aizman, R. Y. (2001). *Fyzyolohycheskye osnovu zdorovia*. [Physiological basis of health]. Novosybyrsk.
2. *Formuvannia zdorovoho sposobu zhyttia molodi: problemy i perspektyvy*. (2010). [Formation of a healthy lifestyle for young people: problems and perspectives]. Kyiv.
3. *Vplyv zasobiv masovoi informatsii ta inshykh dzherel na formuvannia zdorovoho sposobu zhyttia ditei ta molodi*. (2001). Elektronnyi resurs. – Rezhym dostupu: <http://uanew.narod.ru/maniu.htm>.
4. Yrkhyn, V. N. (2010). *Oput realyzatsyy*

prohrammu «Zdorovesberezhnye» v unyversytete. [Experience in implementing «health preservation» program in a University]. Kyiv.

5. Mikheienko, O. I. (2012). *Kholistychnyi pidkhid do otsinky rivnia zdorovia orhanizmu liudyny.* [Holistic Approach to Assessing Human Health Level]. Kyiv.

6. Fedii, O. A. (2010). *Eстетотерапія як фактор формування саногенного мислення педагога.* [Aesthetotherapy as a factor in the formation of a sanogeneous thinking of a teacher]. Kyiv.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ЗАХАРОВА Оксана Віталіївна – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри фізичного виховання Донецького національного медичного університету.

Наукові інтереси: фізична і психофізіологічна підготовка майбутніх фахівців в умовах здоров'язберігаючого середовища вищого навчального закладу

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

ZAKHAROVA Oksana Vitaliivna – Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Lecturer of the Department of Physical Training Donetsk National Medical University.

Circle of scientific interests: physical and psycho-physiological preparation on the future specialists in the health-care environment of a higher educational establishment.

Рецензент – д. п. н. професор Шандрюк С. І. Стаття надійшла до редакції 08. 09. 2018 р.

УДК 37.091.313:004.032.6

КОПНЯК Наталія Борисівна – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри фізики і методики навчання фізики, астрономії Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського
e-mail: natakopniak1@gmail.com

КОПНЯК Ірина Костянтинівна – студент факультету інформатики Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова
e-mail: kira-1997@ukr.net

СТВОРЕННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ПЛАКАТИВ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Метою Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року визначено «підвищення доступності якісної, конкурентоспроможної освіти для громадян України відповідно до вимог інноваційного розвитку суспільства, економіки, кожного громадянина; забезпечення особистісного розвитку людини згідно з її індивідуальними задатками, здібностями, потребами на основі навчання упродовж життя». Згідно зазначеної стратегії та одним з основних напрямів державної політики у сфері освіти є її інформатизація.

Швидкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в цілому, та хмарних сервісів зокрема, розкриває широкі можливості для реалізації поставлених цілей сучасної освіти. Поступово покращується ситуація із забезпеченням навчальних закладів комп'ютерною технікою (зокрема, мультимедійними комплексами, що містять у своєму складі інтерактивну дошку або активатор інтерактивної поверхні) та доступом до мережі Інтернет. Натомість, суттєвою залишається проблема нестачі коштів на

придбання ліцензованого програмного забезпечення як загального, так і навчального призначення.

Слід зауважити, що останніми роками з'явилася значна кількість різноманітного хмарного програмного забезпечення навчального призначення, яке має значний функціонал, до того ж велика їх кількість є безкоштовними. З іншого боку, викладачі мало ознайомлені з можливостями таких сервісів та майже не використовують їх у своїй педагогічній діяльності. За допомогою зазначених програмних засобів можна ефективно формувати в учнів та студентів професійні компетентності, що вимагає не тільки засвоєння фактичних знань, але й розвитку навичок мислення високого рівня.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різним аспектам підготовки педагога до використання інформаційно-комунікаційних технологій в навчальному процесі, а також розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності викладача присвячені роботи В. Бикова, А. Верляна, Р. Гуревича, М. Жалдака, І. Захарової, А. Коломієць, І. Кухаренка, В. Лапінського,